

Landgoed Elsloo toevertrouwd aan Het Limburgs Landschap

Jo Dohmen, voorzitter van de Raad van Beheer van de nv Theodora, de nv voor het beheer van *Landgoed Elsloo*.
Foto Edmond Staal.

Volgende pagina:

Het huidige *kasteel Elsloo* bestaat voor het grootste deel uit de voormalige dienstgebouwen. De toren rechts inclusief de begroeide zijvleugel zijn onderdelen van het kasteel.
Foto Luuk Daamen.

De gedenksteen voor Dorine Verschure zit in de zijmuur van het oorspronkelijke kasteel.
Foto Edmond Staal.

Jo Dohmen is voorzitter van de Raad van Beheer van de nv Theodora. Ooit is die nv opgericht voor het beheer van het landgoed en later zijn de aandelen ervan overgegaan naar de Gemeente Elsloo. Na een aantal jaren overleg heeft de gemeente Stein, waar Elsloo in is opgegaan, besloten het landgoed over te dragen aan Het Limburgs Landschap samen met de kasteelruïne van Stein, inclusief bijbehorend park en de molen van Urmond. Aan Landgoed Elsloo zit een bijzonder verhaal. Vandaar een gesprek met Jo Dohmen.

‘De laatste particuliere eigenaar van *Landgoed Elsloo* was de familie Jurgens. Die kwamen van oorsprong uit Nieuwenhagen. Zij waren de succesvolle margarineproducenten achter Bleuband en woonden in Oss. Bleuband liep zeer goed en ze gingen samen met een ander bedrijf tot de Margarine Unie [Van den Bergh-Jurgens] en die ging verder fuseren met het Britse Leverconcern en zo ontstond Unilever. Ze

zijn kapitaalkrachtig geworden. De familie wilden graag de vakanties doorbrengen in Limburg en ze kochten daarvoor het leegstaande *Kasteel Elsloo* met landgoed van de adellijke familie de Geloës. Om het landgoed te beheren werd de nv Theodora in 1902 opgericht. Volgens mij is die vernoemd naar een van de tantes van de familie. De familie Jurgens heeft het landgoed ondergebracht in een nv, waarbij de aandelen binnen de familie bleven. Een nv, die een historisch landgoed beheert, is vrijgesteld van omzetbelasting over de opbrengst van de landerijen. Zakelijk gezien was de familie natuurlijk ook slim. Naast het kasteel en de dienstgebouwen hoorden daar ook het landgoed bij en boerderijen en landerijen in de buurt. In Elsloo waren veel boeren die pachtten bij de familie Jurgens. De familie was hier vooral in de zomermaanden. Na de oorlog kwamen andere vormen van vakantie in, ook voor de familie Jurgens. Men ging bijvoorbeeld ook naar Zuid-Frankrijk. Een paar familieleden kwamen af en toe nog wel hier en een ervan was Dorine Verschure. Zij bestuurde de nv Theodora.’

Verkocht ‘Het beheren van het landgoed vroeg veel werk. Mevrouw Verschure is eind jaren 50 van de vorige eeuw in contact gekomen met de toenmalige burgemeester van Elsloo. De gemeente begon te groeien, DSM werd groot en de gemeente wilde het landgoed wel overnemen tegen een goede prijs. De familie besloot dat de gemeente de hele nv zou overnemen. Dorine Verschure en nog wat familieleden schonken hun aandelen waardoor de gemeente het hele landgoed voor 235.000 gulden kon kopen. Daarbij hoorden ook nog landerijen langs de Maas en bij Catsop. Dorine Verschure werd ereburgeres van Elsloo en een nieuw plein in de kern werd naar haar genoemd vanwege haar goedgeefsheid. Ze bleef aanvankelijk wel in de Raad van Beheer van de nv Theodora. Daar zaten ook de burgemeester en een aantal gemeenteraadsleden in en daar was ik

er al vroeg een van. We beheerden het landgoed. Omdat er bij het landgoed veel gronden lagen kon de gemeente die ook ruilen met pachtboeren die elders weg moesten vanwege uitbreidingsplannen. Dat was vanwege de DSM-uitbreidingen heel belangrijk. Elsloo ging in 20 jaar tijd van 4.000 naar 9.000 inwoners. Die investering voor de aankoop van het landgoed is dus heel goed terugverdiend. Wat ook makkelijk was met die nv-constructie, was dat een kleine gemeente voor iedere ruimtelijke ontwikkeling toestemming van de provincie nodig had. Voor plannen binnen de nv was dat niet nodig. De Raad van Beheer moest natuurlijk wel steeds verantwoording afleggen aan de gemeenteraad.’

De dienstgebouwen van *Kasteel Elsloo* zijn smaakvol omgebouwd en nu in gebruik als een hotel-restaurant. Foto Edmond Staal.

Voor het dorp 'Het landgoed was in de tijd van de familie Jurgens nog afgesloten met hekken. Via een aparte ingang konden bewoners het park binnen om de was te doen bij het Terhagerputje. Die legden ze dan op de bleek op de *Medammerweide*. Dat zijn de weilanden bovenop het plateau, die vernoemd zijn naar een dame uit Elsloo die hier gronden had. Het was een madam en het was haar wei, vandaar de naam. Ik ben geboren in Oud Elsloo dus kende het gebied heel goed en heb er als kind gespeeld. Als je onder de draad doorkroop om een appel te jatten werd je door 'Leike van het Kasteel', de opzichter van de familie Jurgens, weggejaagd. Ik ben altijd trots geweest op het dorp en wat het te bieden heeft. Er lag in het oorspronkelijke park ooit een tennisbaan van de familie Jurgens. Die was onderkomen geraakt. De gemeente besloot een nieuw groot tennispark aan te leggen en er kwam een groot zwembad met binnen- en buitenbad. Deze accom-

modaties trokken honderdduizenden bezoekers tot uit Maastricht toe. Het kasteel werd in die tijd verhuurd als café-restaurant met een klein hotel. Voor de gemeente werd het complex een blok aan het been. Onderhoud van het park, de sportcomplexen en het monument. De gemeente vroeg zich af of het een kerntaak was. In 1976 is besloten om kasteel en kasteelpark te verkopen aan het Recreatieschap Westelijke Mijnstreek. Ze hebben zich 6 jaar ingespannen maar kregen hun plannen niet rond. Na de herindeling, begin jaren 80, heeft de nieuwe gemeente Stein besloten de restauratieplannen zelf uit te voeren. De aandelen van nv Theodora gingen over naar de nieuwe gemeente. De relatie met de familie Jurgens was destijds bekoeld vanwege de aanleg van het nieuwe tennispark, omdat dat de oorspronkelijke waarde van het park aantaste.'

De *Medammerweide* heeft de afgelopen jaren onder begeleiding van de beheercommissie een stevige metamorfose doorgemaakt. De *Medammerweide* met omringend bosgebied vormen nu een aantrekkelijk wandelgebied in een dichtbevolkte streek. Een hellingbos, wandelpark, bos, hoogstambomen en oude agrarisch landschap zorgen voor veel afwisseling. Foto Edmond Staal.

Op vrijdag 4 juli droeg de gemeente Stein het *Landgoed Elsloo*, de kasteelruïne van Stein en de *Standerdmolen van Urmond* over.

Het theehuis is altijd een markante plek in het park van *landgoed Elsloo* geweest. Het is in de loop der jaren versoberd in aanleg. Ook is al het glas er uit gehaald. Foto Luuk Daamen.

Nieuwe kwaliteit ‘Waarnemend burgemeester Johan van der Woude vond dat er meer met het kasteelpark moest gebeuren. Het contact met de familie Jurgens werd weer opgepakt. Toen is namens de familie Beatrijs Jurgens de contactpersoon geworden. De nieuwe raad vond dat raadsleden uit Elsloo de Raad van Beheer van de nv Theodora moesten vormen. In 1982 werd ik voorzitter van de nv en was het aanspreekpunt voor mevrouw Beatrijs Jurgens. In samenwerking met de gemeente zijn we toen de eerste renovaties aan gaan pakken. Het kasteel meteen rigoureuus en het park gefaseerd. De familie Jurgens droeg daar steeds aan bij. Het kasteel werd stevig aangepakt en we vonden zelfs oude gewelven terug. Die zijn nu opgenomen in het kasteel waar sinds 1985 weer een hotel en restaurant in zit. De tennisbanen en het zwembad bleven een doorn in het oog. Voor landschapsliefhebbers en ook voor de familie Jurgens. Zij zijn altijd heel betrokken gebleven bij Elsloo.

De gemeente Stein had natuurlijk ook nog het recreatiepark Steinerbos met alles er op en eraan. Twee van dat soort complexen bleek te duur voor de gemeente. Het kleinste recreatiepark werd gesloten en dat was dat op de *Medammerweide* en het overdekt zwembad werd geprivatiseerd. Er kwam een sauna- en fitnesscentrum maar dat brandde een paar jaar later af. Overigens waren die veranderingen voor mijzelf het ‘klikmoment’ toen ben ik me echt gaan interesseren voor de toekomst van *Landgoed Elsloo*. De gemeente kreeg toen woningbouwplannen voor 76 woningen op de *Medammerweide*. Ik was daar als raadslid tegen, want die nieuwbouw kon ook elders in Stein. Er kwam vanuit de bevolking een enorm protest op gang. De gemeenteraad heeft het plan veranderd en het park de bestemming natuurgebied gegeven. Daarin lagen nog wel de tennisbanen.

Door een koppeling van gelden uit allerlei potten en een bijdrage van de familie kon een paar jaren geleden elders een nieuw tenniscomplex gebouwd worden dat veel centraler ligt en gekoppeld is met voetbalvelden inclusief parkeerplaatsen, kantines en all weather faciliteiten. Via de familie Jurgens kwam er geld om de natuur bij *Kasteel Elsloo* te herstellen. De natuurliefhebbers van ivn en anderen wilden dat het park natuurvriendelijk beheerd zou worden. Hier lag al sinds de jaren 60 de mooie ivn-tuin.

De nv Theodora heeft toen uit al die mensen een beheercommissie gevormd om zo breed draagvlak voor de plannen te ontwikkelen. Sjef Gelissen van het ivn nam het voortouw en oud wethouder Giel Smeets, die notabene ooit de tennisbanen zelf had laten bouwen, zat er in. Ze adviseerden de nv Theodora om het beheer te optimaliseren om de natuurwaarde te vergroten. Ook landschappelijk werd het veel mooier. De niet passende bomen gingen weg en er kwamen nieuwe hoogstamfruitbomen. Ook legden ze nieuwe paden, uitzichtpunten en wandelroutes aan. Uiteindelijk bleek iedereen eensgezind en tevreden.

Het kappen van een groot aantal bomen liet mensen wel schrikken maar er kwam geen massaal protest. De mensen uit het dorp waren er van begin af aan bij betrokken en er was genoeg voorlichting. Een belangrijke bijdrage kwam weer van het Anton Jurgensfonds. De familie Jurgens schenkt daaraan gelden voor natuurontwikkeling over de hele wereld en in Nederland specifiek in Oss, Nijmegen en Elsloo. Plaatsen met voor hen een symbolische waarde.’

Kerntaken en efficiency ‘5 Jaar geleden kwam er een kerntakendiscussie in de gemeente. Wat is taak van een gemeente en wat niet? Die brede discussie ging ook over de *kasteelruïne in Stein* en de *molen in Urmond*. Voorkomen moest worden dat het aan een commerciële partij verkocht zou worden, want dan kunnen waarden verloren gaan. We wilden ook dat het een openbare bestemming zou houden en toegankelijk bleef voor de bevolking. En wat als zo’n commerciële partij failliet gaat? Wat gebeurt er dan

Het theehuis ligt op een strategische plek in het park. Boven aan de steilrand geeft het zowel een prachtig uitzicht op het deel van het park vóór het kasteel en het Maasdal als op de *Medammerweide*. Foto Luuk Daamen.

De paardendrinkbakken voor het kasteel zijn niet meer nodig en nu omgevormd tot een sfeervolle fontein. Foto Edmond Staal.

in zo’n complex? Ambtenaren moesten de mogelijkheden maar eens verkennen en het klikte meteen bij de eerste gesprekken met René Gerats van Het Limburgs Landschap. Die stichting is een club die dit werk als kerntaak heeft en ze hebben landgoederen in beheer. De deskundigheid is er dus en de garantie dat de doelen van de gemeente en die van Het Limburgs Landschap met het landgoed dezelfde zijn. Het geld van de gemeente voor de natuur blijft via een overeenkomst beschikbaar voor *Landgoed Elsloo*. Het voordeel van de gemeente zit er in dat ze er geen ambtenaren meer op hoeven te zetten. Ook weten we dat de relaties van het Limburgs Landschap een goede basis zijn voor de toekomst. Bij Het Landschap blijft het openbaar en vrij toegankelijk. Ook is Het Limburgs Landschap gewend met vrijwilligers te werken dus die relatie blijft intact en dat geldt ook voor de beheercommissie. Alles bij elkaar kon het daarom voor één euro naar Het Limburgs Landschap.

De nv Theodora bestaat nog steeds. We hebben nog wat grond en panden elders. De familie Jurgens heeft ons gevraagd om hier in Elsloo na te denken over sociale projecten. Ik heb altijd in het onderwijs voor volwassenen gewerkt. Via mijn baan bij een roc heb ik een stevig netwerk opgebouwd. Dat kan nu ingezet worden voor die sociale projecten in Elsloo. We willen graag met de sponsorstichting en de beheercommissie bekijken in hoeverre toekomstige plannen van Het Limburgs Landschap ondersteund

kunnen worden. Want de historische band willen we handhaven. Ik zou zelf heel graag het theehuisje willen herstellen in de oude staat. Misschien wel een nieuw ontwerp. En samen met het waterschap zou ik de omgeving van de Slakbeek willen renoveren. Die ligt tussen Elsloo en het landgoed. Zo kan het één geheel worden met de molenvijver bij het kasteel. Ook moeten we het bakhuis nog renoveren om er vlaaien te kunnen blijven bakken, zodat het hele complex gebruikt kan worden. Samen met de ivn-tuin is het een prachtig geheel voor bezoekers. De *Slakmolen* die in de kasteelgebouwen opgenomen is, is al helemaal klaar. Alles bij elkaar zijn er nog uitdagingen genoeg om met Het Limburgs Landschap samen te blijven werken.’